

Title Page

No. 28. Report of THE RESULT OF AN INQUIRY As to Desirability of Selling the Native Reserve at Greymouth. Ordered by the Legislative Council to be Translated Into Maori and Printed , 14th August , 1872. By Authority: George Didsbury, Government Printer, Wellington. 1872

HE mea tika kia peneitia te whakatakotoranga o te matauranga kua kitea i roto i te kimihanga, ara: —

- NGA TIKANGA O TE RAHUI I RAHUITIA AI.
- NGA TAKE E TIKA AI TE HOKO O TAUA RAHUI.
- NGA TAKE E KORE AI E TIKA TE HOKO.

A, muri iho ka whakakitea te taha e taimaha ana nga take, mo te hoko mo te kore ranei.

TE HIWHI.

TE Rahuitanga whenua tuatahi a nga Maori i te Takutai o te taha Hauauru, i rahuitia i te tau 1854 e Ngatitoo. Ko etahi kupu i roto i to ratou pukapuka hoko o te Waipounamu ki a te Kuini, i tuhia i te 13 o Tihema, 1854, koia enei:—"Ko tenei whenua ka tukua tonutia atu e matou ki te pakeha, hei muri, ka whakatakotoria nga pihi hei kainga mo matou me o matou tamariki."

Na, i te "pukapuka hoko o Arahura" i hokona ai "Poutini" i te takutai Hauauru e Ngaitahu e noho ana ki reira, i te 21 o nga ra o Mei 1860 e puta ana enei kupu:—

"Otira, tenei ano etahi wahi whenua mo ratou i roto i aua whenua ano, ko nga pukapuka A me B aua whenua ki tenei pukapuka e mau ana kihai i utu aua whenua."

JAMES MACKAY, JUN.,

Assistant Native Secretary. (Hemi Make.)

No te huinga o te pakeha ki te takiwa o te Mawhera (Grey) i te kitenga o te koura i reira nana i taki mai i te tau 1865 katahi ka hiahiatia nga whenua i te taha o te awa i taua wahi Rahui hei tunga whare. Na, i te tuatahi, na nga maori ake ano nona te whenua i whakarite, i whakahaere, i a ratou tikanga ki nga tangata pakeha i hiahia ki te noho i reira. Otira, he kitenga no ratou i te raruraru i roto i nga whakariteritenga, katahi ka tango ratou i nga tikanga o te "Ture o Niu Tirani mo nga whenua momotu ke mo nga maori 1856," a, ka tukua atu e ratou taua wahi Rahui ki nga ringa o te Kawana.

Katahi ka ruritia taua wahi Rahui hei tunga taone, a tere tonu te rironga o nga tekighana i te reti hei tunga whare; ko nga tau e rerere ke ki tona mutunga mai kei te 21 nga tau.

Te rahi o te wahi kua ruritia hei tekighana taone tae noa mai ki tenei taima, e tae ana ki te 181 eka, ko nga toenga 519 eka kei te hiwi poupu e takoto ana, he ngaherehere apiapi rawa, e kore e tau hei tunga whare.

Hui katoa nga moni reti i tangohia mai i nga tangata e noho ana i runga tae noa mai ki te 15 o nga ra o Hanuere 1872, i tae ki te £22,022 1s. 1d. Na, ko nga moni i watea mai o roto o aua moni hei whakahaeretanga mo nga Kai Tiaki i tae ki te £18,570 5s. 9d. Ko nga moni enei e pau ana i roto i a tau, i a tau, e tino mohiotia ana ara:—

Ko nga moni reti inaianei i te tau £3,248. Ko nga moni katoa i hoatu e te Runanga o te taone mo te mahinga o nga tuparipari o te tahataha o te awa tae noa ki te 31 e nga ra o Tihema, 1871, e tae ana ki te £12,580. Na, ko te moni apiti ki ena a te Hunga Tiaki hei whakapai i nga huaruhi e £750. Engari kia nui noa atu i ena nga moni e pau, mehemea ka tino tika rawa te mahi i nga tuparipari o te taha awa. Ko ena kua oti nei te hanga he papaku—a e kore e roa kua kino, e kore e mau. Otira e kawekawe iho ana inaianei he kohatu, no runga i nga hiwi o taua wahi rahui hei hanga i taua tuparipari, engari e kore ano e ranea, kia nui noa atu nga kohatu e mahia mai, me nga moni e pau. He nui nga tekighana o taua wahi Rahui kua tuaruatia te retinga e nga tangata nana i tango tuatahi, ka riro he tangata ka reti atu, ka riro he tangata ka reti atu, i runga i te utu whakaneke ake, a kua tokomaha nga tangata kua noho ki runga. No te mea kaore he whenua e tata ana ki te taha o taua wahi i pera te takoto i te taha o te awa, te ata tau ranei hei tunga whare, no reira, no te kore taurira te ata mohiotia ai te peheatanga o te utu mo taua whenua e reti ai ki te tetahi whenua ke atu.

Ko te Pakini (Mr. Perkins), o Kereimautu, kaituhituhi pukapuka tuku whenua, e ki ana ko nga wahi pai rawa o te tahataha o te awa e tata ana ki taua wahi Rahui, e kore e rahi ake i te rua pauna £2 mo te putu kotahi me ka hokona, ko nga wahi kino rawa e kore e rahi ake i te pauna kotahi £1 mo te putu. Erangi he mea hui nga whakapaitanga ki roto ki enei moni, otira, mo nga whenua e takoto ana i te taha ki te Hauauru o te rohe (Boundary Street), he wahi tera e kino i te waipuke.

No reira kahore he whakaritenga mo te reti e utua ana. E ki ana hoki te reta o te Komiti o nga kaireti o te 15 o Hanuere, 1872, "E nui rawa ana te taimaha o te reti whenua." Tetahi korero o taua reta e mea ana, i te utunga

o nga reti whenua, me era atu takoha hoki, he iti rawa te toenga mo te iwi nana te reti. Ki taku whakaaro mo te "reti taimaha o te whenua" e kiia ana e taua komiti na nga tangata i tua rua i tua toru te reti. I tae ano ahau ki te ui atu ki nga kainoho o reira, i te ahua o te whakahaeretanga o nga reti, ko nga mea i whakahe ai ratou ko enei:—

- He nui no te utu o nga ingoatanga, kahore hoki e tau te "Ture Whakawhiti Whenua, 1870," engari mehemea i tau tena e pai taua ture.
- He poto no nga rihi.
- He pakeke rawa hoki no nga ture mo te tuku atu i nga reti ki tetahi tangata ke atu, mo te ture rawakore hoki.

I runga i ta te Mete, kahore e tika te kii a te komiti e mea ana he kore noa iho he ritenga ki nga kaireti. Ehara i a te Mete (Mr. W. S. Smith) anake te tangata i kitea ai e whai rawa ana i runga i te reti.

Ko nga take e tika ai te hoko o te Rahui:—

- Ka whai whakaaro ki toku mohio ki te hanga whare pai.
- Whakaiti i te utu ki te tari tiaki ahi. (Insurance.)
- Kia ngawari ai te tiki moni nama, moni ranei i runga i te taonga whare.
- Whakaiti i nga reti.
- Whakamutu i nga rarangi kino o nga pukapuka reti.
- He ahua tuao no te putanga o te moni.

Nga take e kore ai e pai te hoko, ki taku mohio.

- He kore, kahore e taea te whakamama i nga tikanga e pehi ana i runga i nga kaireti tuarua.
- He iti rawa no te whenua me ka hokoa.
- He whakahe no nga maori ki te hoko.
- He raruraru ki te tuku tuarua i te moni kia puta ai he koha.
- Te tuturutanga pea o te whai rawa o te takiwa.
- Ko nga whare katoa o Kereimautu he rakau ko runga he rino piauau. Engari, mehemea he whare kohatu, pereki ranei, ka pai mo te oranga o te tangata, kia kore ai hoki e wera i te ahi. E kore pea e hanga he whare pereki, kohatu ranei, no te mea he poto rawa no nga rihi.
- Kei nga wahi kerī koura katoa, e nui ana te ahua raruraru o nga tangata, me te kore e pamau te noho i runga i te whenua, na tenei i nui ai taua raruraru. Mehemea i whakaae te Kawanatanga ki te whakawhitinga i nga rihi o aianeī hei whakatuturu i te whenua, ka pai rawa te taone o Kereimautu.
E ki ana a te Pakini raua ko Kiriniwuta ko te utu ki nga tari tiaki ahi (Insurance):—
Mo nga whare e tu takitahi ana, ko nga moni koha e rua pauna tekau hereni (2½ percent.) i roto i te kotahi rau pauna.
Mo nga whare ki Mawhera, e whitu pauna tekau hereni (7½) i rato i te kotahi rau pauna.
Mo nga whare Paparakautā, kotahitekau pauna, i roto i te rau kotahi.
E ki ana a te Kiriniwuta (Mr. Greenwood) ko nga taonga i kainga e te ahi i te tau 1869 e £30,000, i te tau 1870, £5,000. He wahi iti nga moni o tenei £35,000 i utua e te whare tiaki ahi, no reira ngaro katoa ai enei taonga.

E mea ana nga tangata tino mohio o taua taone e kore e mutu te hanga whare rakau, mehemea ka reti tonu i te whenua hei turanga whare.

- E ki ana nga Roia mehemea na nga kaireti ake te whenua, ka ngawari te utu i te moni i runga i te mokete, me te hoko whare, me etahi atu taonga.
- Ko te whakaaro o te komiti o nga tangata rihi i whakaritea hei whai korero ki au, e mea ana, mehemea ka hokona nga whenua o nga kaireti tuatahi, hei reira te iti haere ai nga utu reti o nga tangata noho i runga. Kotahi ano te tangata i rongo ai ahau e ki ana he pakeke rawa te utu tuatahi. Engari e tino taimaha ana nga reti e utua ana e nga tangata reti tuarua, tuatoru, e noho ana i runga. Ko tenei, ka korerotia e au i raro nei, ehara i te mea kotahi, engari e maha nga mea i roto hi tenei:—

E retia ana e te Mete (Mr. W. S. Smith) i te Hunga tiaki (Native Trust) nga tekighana 213, 214, 214a, e wha eka, 32 peihi (32 perches), o aua tekighana mo te £20 i te tau. Kua kapi katoa te tekighana 213 me tetahi wahi o 214 i tona whare; ko tetahi wahi e retia atu ana e ia mo te £90 i te tau, a, toe iho ana tetahi wahi ki a i a. Engari he nui ano nga moni a te Mete kua pau i te whakapaipai i nga huarahi e tata ana ki taua whenua.

E ki ana a te Mete kia hokoa e ia aua tekighana e toru, ko tana e pai ai hei utu e £85, e rite ana ki te utu mo te tau kotahi o te wahi kua retia atu e ia ki etahi atu.

- I mea hoki te komiti o nga kaireti e he ana te kawenata rarangi i roto i nga pukapuka o nga reti, ara, ko te kupu e whakakore ana i te ritenga, kia retia atu ano ki etahi e nga kaireti tuatahi, me te kupu hoki e whakatika ana i te tapokoranga ano o te kaiwhakahaere ki te tango i te whenua, mehemea ka whakaekea te ture rawakore ki runga ki te kaireti. Ko te whakaaro o te komiti e he ana aua kupu, e whakakino ana i te

whenua. Ko etahi o nga kai pupuru rihi i mea mai ki au kia whakaarohia e au enei kupu, no te mea kahore i te taea e nga kaireti te mokete, te hoko ranei. I patai hoki au kia Rewi (Mr. Davey) kaituhituhi pukapuka tuku whenua, Akarana, kia te Hira me tona tamaiti (Hill and Son) kaituhituhi pukapuka tuku whenua Akarana, kia te Pakini (Mr. Perkins) kaituhituhi pukapuka tuku whenua Kereimautu, kia te Kiriniwuta (Mr. Greenwood) hoki o Kereimautu kaikohikohi reti, i to ratou whakaaro mo aua kupu. Ko aku patai kia Rewi, kia te Hira me tona tamaiti, i whakahokia mai e ratou ki te pukapuka, kua apitia nei e au; e whakaaro tahi ana raua e tino pakeke ana nga kupu o roto o aua rihi e whakaiti ana i te utu mo te whenua. E pena ana hoki te whakaaro a te Pakini o Kereimautu.

E ki ana a te Make, ko nga rarangi i roto i nga rihi e whakamana ana kia tupato ano te kaiwhakahaere ki runga ki taua whenua, engari kahore i te mea me tapoko ia, kahore hoki i te mea ka noa nga rihi i runga i te mahi pena, no reira kahore he take hei ki e tino pakeke ana aua kupu. Ki taku whakaaro, e penei ana taua whakaaro—ko enei rarangi i roto i nga pukapuka rihi, mo nga tangata e mahi kino ana i nga ritenga o te pukapuka tiaki i nga whenua anake.

E ki ana a te Kiriniwuta (Mr. Greenwood) te kai kohi i nga reti, kahore ano kia whakataea tetahi i runga i te tikanga o aua kupu, kotahi anake, ko tera, kahore i puta nga moni o te reti.

I runga i etahi kimihanga aku, e kite ana au, ko enei rarangi i roto i nga pukapuka reti, e tuhia ana hei tiaki i nga mohi a nga tangata nana ake te whenua, me nga whare, me nga mea whakapai o runga o taua whenua, ehara i te mea mo te kai reti anake. Ahakoa na nga mahi nui o te taone i pai ai aua taonga, nana hoki i hoatu moni mo taua mea.

Ki taku whakaaro, i runga hoki i nga korero katoa mo aua tikanga kua kohia e au, kahore he take mo te tuhinga o nga ritenga i roto i nga pukapuka rihi mo te ture Rawakoretanga me te ture tuku.

- Ki taku whakaaro e kore e hoki iho nga reti i runga i te iti haere o te koura, engari i te kino haere o te taone i nga Waipuke o te awa.

Koia ano te take e iti haere ai te utu o te whenua, me te nui hoki o nga moni ka pau i te mahi kei riro i te Waipuke. No reira ka tika kia tukuna aua whenua mo etahi atu, mehemea e kore e hoki iho te nui o te moni e puta mai ana i roto.

NGA TAKE E KORE AI E TIKA TE HOKO.

- Ehara te tikanga a Te Kiriniwuta (Mr. Greenwood) i te mea kotahi, ma tera e whakaatu te tokomaha o nga kai reti e pena ana. E ki ana taua pakeha e mau ana i a ia nga tekiana 81, 149, 175, me 283, ko nga reti e utua ana e ia e £39 i te tau; e retia tuaruatia atu ana e ia nga tekiana e rua i roto i nga mea e wha mo te £112 i te tau. Kahore i te kitea i roto i nga korero kua korerotia, te whai rawa o te tangata reti tuarua, i runga ake i te tangata nana tonu te whenua i reti tuatahi. E tika ana, ko te taea pea, eia te nuku atu kia maha nga e pupuri ana ia i te rihi, engari e taea hoki tera e te Kawana, mehemea i kitea te tika o taua ritenga.

Mehemea ka hiahia te tino tangata nana te reti ki te hoko i te whenua ki te moni, tena e puta te moni koha mo aua moni. A mehemea kei tona ringa ake nga moni hei hoko, kahore e hoki mai ki aia te koha. I roto i te taone keru koura penei me Kereimautu, he taonga nui rawa te moni mo nga mahi ano o reira, no konei ka nui te puta mai o te moni koha, ka pa hoki ki te tikanga hoko. Ki taku whakaaro ko te ruarua nga tangata e pai ki te hoko tuturu i te whenua, mehemea ka taea te reti i tetahi wahi, pera me Te Mete raua ko Kiriniwuta, e tango nei raua i te moni tupu nui o runga; na nga mea whakapai o te whenua i kiia ai e kore aua moni e hapa.

Mehemea ka hanga e nga kai reti he whare pai, utu nui, e mahi ana hoki i o ratou mahi hoko taonga, aha ranei, ko to ratou tino hiahia kia hokona e ratou te whenua i tu ai nga whare, a, he tika kia whakaaetia taua mea kia hokona ki te utu tika. Otira ki taku whakaaro kahore i te tino hiahia nga pakeha ki te hoko i nga wahi mamao o te taone, engari i nga wahi e tata ana ki Mawhera.

Tena e kitea e tokomaha ana nga kai reti tuatahi, kua whakapoto i nga tau o nga kai reti tuarua mo te whenua; I runga i tera tikanga mo tetahi taima poto, i ko mai o te rironga ano o te whenua ki te hunga tiaki (Trust), i te mutunga o te noho o nga kai reti tuarua, ka hoki ano te whenua kia ratou. Ka whai rawa ratou i tenei mea mehemea ka ngawari atu te ture a nga kai tiaki i runga i te whakaaetanga kia whakahoutia nga rihi.

E ki ana te Komiti o nga kai reti i roto i to ratou pukapuka o te 15 o Hanuere, mehemea ka hokona tetahi wahi whenua, me apiti tetahi kupu ki roto ki te pukapuka hoko mo nga kai reti tuarua, kia whakaaetia te reti tuarua mo nga tau e whatekau ma rima, 45. E tika ana tera, engari mehemea ka penatia, e kore pea nga kai reti tuatahi e pai ki te hoko, i te raruraru o taua tikanga, a ko te moni e riro mai ka iti, i runga i taua tikanga.

- E ki ana a te Make i runga i te kupu taurangi ko te utu tika mo te wahi o te Rahui kua retia inaianei e

£20,000. Ki taku whakaaro kia nui rawa atu. I roto i nga moni e £37,500 mehemea ka taea te koha, ka puta mai te £3,000 (nga moni e riro mai ana inaianei) i runga i te moni koha e waru pauna i roto i te rau kotahi; nga moni e £42,857, mo taua £3,000 ano, i runga i te moni koha e whitu pauna i roto i te rau kotahi. Ko tera wahi o te Rahui kahore ano kia nohoia, e kore taea te kawae mai ki roto ki tenei tikanga, mehemea i riro mai he moni i taua whenua e kore whai ritenga mo enei korero.

I runga i te hoko i te reti ranei mo nga tau e rua me te hawhe, ko nga moni o te tau e puta mai i runga i te moni koha e waru pauna i roto i te rau kotahi, ka tae ki te £600. I nga tau e toru ka tae ki te £750, inaianei e £3,000 katou e puta mai ana i te tau.

I roto i nga tono 99, 10 e hiahia ana mo te hoko mo nga tau e rua me te hawhe.

I roto i nga tau 99, e 44 e hiahia ana mo te hoko mo nga tau e toru.

E kore ahau e whai whakaaro mo enei korero hoko, hei whakaatu mai i nga moni tika hei utu, no te mea kahore ahau i te mohio i tuturu ranei te whakatu i enei moni, he korero noaiho ranei. Ki taku whakaaro ko nga whenua, ehara i te mea reti, i te tiriti o Mawhera, me nga tiriti e tata ana ki reira, ko te riro mai he utu tika mo aua whenua.

E kiia ana ko te take i tika ai te iti o nga moni reti e puta mai ana, ko te nuinga ake o nga pai o te whenua i runga ake i te £48 mo te eka, na nga kai reti ano i whakapai i te whenua, na ratou i hanga a nga tuparipari, aha noa atu.

Kahore i te tino tika tenei, no te mea ko nga moni a te Hunga Tiaki i pau, i utua, i runga ake i nga wea, i ko atu o Pepuere 1872 e £750 mo nga mahi nui. I tenei tau mo taua mea ano £1,555 7s. 2d.

Katahi ano ahau ka rongohia ki tenei tohe, e kiia nei kia rua me te hawhe, kia toru ranei nga tau hoko, hei utu mo te putake ake o te whenua, no te mea kua hanga e te kai reti he whare ki runga ki te whenua. Ki taku whakaaro ehara tenei i te take tika.

- Ko nga tangata maori e noho ana i Kereimautā e tango ana i nga reti e puta mai ana i te Rahui, e whakahe ana i te kii kia hokona te whenua. Ko etahi i haere rawa mai i Bruce Bay hei whakarongo i nga korero mo taua tikanga, i ahua whai ritenga hoki ratou.

I mea a Inia to ratou kai korero, "Ki to matou whakaaro, i roa te taima e kimi ana i enei ture ritenga katoa, kahore hoki o matou hiahia kia rereke te whakahaere inaianei." I runga i te take mo nga rihi kia whakarōaina, i mea ia, "e tangohia ana e nga pakeha i a te Komihana etahi rihi, ko nga reti e utua ana e ratou e iti ana, na, retia tuaruatia ana, ko nga reti e riro mai i a ratou i te kai reti tuatahi e nui ake ana, a, retia atu ano e tera mo te reti nui atu i te retinga tuarua, e pera tonu. Kei hea he hua e puta mai ana kia matou? Mehemea i whakarōaina nga rihi ka nui haere pea nga utu reti, engari ehara i te mea hei painga mo matou."

Ahakoia enei nga whakaaro a nga maori, e tika ana ki taku whakaaro kia hokona etahi wahi o te Rahui, i a taima, i a taima, mehemea ka kitea he utu tika, he utu hei whakaputa mai i te moni takoha, kia rite ki nga reti e riro mai ana inaianei.

Ki taku whakaaro kahore i te tino tika nga korero a te Komiti, e mea ana, e kore e pai kia whai rawa te hunga maori i runga i te nui haere o te utu o te whenua, na nga pakeha hoki i nui ai te utu. Tetahi kupu hoki, "mehemea i nga tau kotahi tekau kua pahure ake nei, kahore i riro i nga maori he painga o taua whenua, he aha te pai kia tangohia e ratou inaianei, kua iti haere nei hoki ratou." Ko tena hoki e he ana i au.

Mehemea he aroha noa enei Rahui na te Kawanatanga i roto i nga whenua Karauna, ma te iwi maori, penei kua tika pea etahi o aua korero, engari i runga i tenei tikanga (i to Arahura hoki), ko enei whenua kei waho o nga takiwa whenua i hokona atu ki a te Kuini, inahoki nga kupu o te pukapuka hoko kua oti nei te korero, e whakaatu ana kahore rawa he moni i utua mo aua whenua, engari i te taima o te hokonga i tuhia taua kupu, kia mohiotia ai kahore he moni i riro mo taua whenua.

Kua homai e Hone Waiti (John White) te whakamaoritanga o taua kupu o te pukapuka, e penei ana nga korero:— "Otira tera ano etahi pihi whenua e puritia ana i roto i enei whenua mo matou. Me nga whenua hoki A raua ko B; engari kahore i hokona e matou."

- Me ata rapu he tikanga mo nga moni e puta ake ana mo nga whenua e hokona ana, me tuku aua moni ki te mokete, aha ranei, kia nui haere ai. I te tikinga a te Hunga tiaki i enei moni, e kore e tika kia tukuna mo te peke (Bank), Kaihe (Gas), tari tiaki ahi (Insurance), aha ranei. Engari me tuku ki nga mahi a te Kawanatanga, mokete, hoko whenua, me etahi atu mahi.

Mehemea ka tukuna pumautia ki te mokete, ko nga moni koha e kore e nui ake i te whitu, i te waru pauna i roto i te rau kotahi. Mehemea ka hokona ki te whenua, e kore e kitea te tupu haere ake o te moni.

Ko enei tikanga e rua mo te takotoranga o aua moni, me ata tiroiro i nga taima katoa. Ko tetahi take e pai ai kia whakamonia aua whenua, ko te kore utu mo te whakahaere, ka tuturu tonu ki te moni.

He take nui ano enei, engari ehara i te mea he tino whakakahore i te hoko.

- E kitea ana ano ko te whai rawa a Kereimautā inaianei, e kore e mutu, ka mau tonu. Ko nga moni e

puta mai ana i te Katimauta (Customs), e tika ana e iti ana i etahi taima, engari e nui ana ano i etahi taima. Kua iti haere hoki nga koura o te oneone, engari ko nga koura i raro o te whenua, i roto i nga kohatu e kore e iti haere, no reira au ka whakaaro ai, e tika ana ano te ahua whai rawa o Kereimauta. Te kitenga koura hoki i nga takiwa e tata mai ana ki reira, ma tera hoki e whai rawa ai a Kereimauta, no te mea ko tera te tino taone.

Ko te tikanga tika ki taku titiro.

Ki taku whakaaro, ko nga take enei e kitea, ana i roto i enei korero.

- E tika ana kia tukuna nga whenua i roto i te Rahui mo te hoko, kia kore he tikanga whakakahore a te hunga kai reti, o a ratou hoa ranei, ko nga utu kia rite ki te £7 i roto i te rau kotahi (7 percent.), kia kaua e iti iho i te 5/6 o nga reti e puta mai ana inaianei.
- I mua o te hoko whenua ki Mawhera tiriti, me tapahi tetahi raina, i runga i te whakaaetanga o te Kawana, hei whakatika i nga pihi whenua i tu ai nga whare o taua tiriti, no te mea e pikopiko katoa ana.
- I roto i nga rihi kahore ano kia puta, ko te kawenata mo te whakawhitinga me whakarere, me te rarangi hoki e mea ana, i te rawakoretanga o te tangata me tapoko ano te kai whakahaere ki runga ki te whenua; mehemea e hiahiatia ana kia tuhia he rihi hou, e pai ana kia tuhia, engari ko aua rarangi me whakarere. Ma te kai reti ano e utu i nga moni mo taua rihi hou.
- Kahore he take hei kawenga i aua whenua ki roto ki te Kooti Whakawa Whenua Maori, no te mea kei a te Kawana te mana, i raro i te "Ture Rahui Whenua Maori o Niu Tireni, 1856," me te "Ture Rahui Whenua Maori hou 1862," mo te hoko, mo te whakawhiti ranei i tetahi wahi o te Rahui kia whai tikanga ki nga maori.
- Ko te "Ture Whakawhiti Whenua, 1870," me whakahou i etahi o nga tikanga, kia tukuna ai nga whenua e puritia ana e te Kuini i raro i te "Ture Whenua Rahui Maori, 1856," ki te "Ture Whakawhiti Whenua, 1870," kia rite ki nga whenua e puritia ana i runga i te mana o te Karauna Karaati.

Akarana, Hune 5, 1872.

Na Te Hiwhi, (C. Heaphy

.)